

Flerkulturelt arbeid i barnehagen /skolen I

30 studiepoeng

Erstatter tidligere migrasjonspedagogikk I på henholdsvis FLU og ALU

Godkjent av Avdelingsstyret 1. april 2005.

Innledning

Flerkulturelt arbeid i barnehagen / skolen er et tverrfaglig utdanningstilbud, som springer ut av aktuelle pedagogiske utfordringer i det flerkulturelle samfunnet. I Norge har vel 7 prosent av befolkningen minoritetsbakgrunn, og i Oslo utgjør minoritetsbefolkningen over 20 prosent. Førskolelærere og lærere vil med stor sannsynlighet møte flerspråklige barn/elever på sin arbeidsplass. Antallet flerspråklige barn i Oslo har vært stadig økende de siste årene, og i grunnskolen i Oslo utgjør de flerspråklige barna 34 prosent av elevmassen. Nasjonal og internasjonal forskning viser at minoritetsspråklige barn og elever klarer seg bedre hvis barnehagen og skolen bygger på barnas interesser og erfaringer, og på deres språklige og kulturelle bakgrunn.

En overordnet utfordring i studiet vil være å analysere ulike perspektiv på sosialisering. Videre vil det drøftes hvordan man sosialiseres i en minoritetssituasjon i et moderne samfunn preget av kompleksitet og mangfold. Hvilke politiske og faglige føringer står sentralt i vårt samfunn sett i forhold til integrering? Hvilken plass har morsmålet på den offentlige arena? Hvordan utvikler barn og unge sin identitet, sitt selvbilde og ikke minst sin mestringsevne i den flerkulturelle barnehagen og skolen? Hvordan tilrettelegge for den språklige læringen? Hvordan fremme minoritetsspråklige barns faglige utvikling? Hvordan klarer vi å tilrettelegge for kommunikasjon og samarbeid mellom barnehage/skole og hjem? Hvordan skape en barnehage og en skole hvor barn/elever med ulik bakgrunn kan kjenne seg igjen og føle seg akseptert?

Studiet tar sikte på å gi førskolelærere og allmennlærere nødvendige forutsetninger for å mestre arbeidet i en flerspråklig og flerkulturell barnehage/skole. Studentene kvalifiseres blant annet til å tilrettelegge for særskilt norskopplæring for elever fra språklige minoriteter. Studiet er et fagtilbud som bygger på fullført 3-årig eller 4-årig pedagogisk studium og viderefører det flerkulturelle perspektivet fra grunnutdanningene ved Høgskolen i Oslo. Flerkulturelt arbeid i barnehagen/skolen I kan inngå i den 4-årige allmennlærerutdanningen, som et fag i tredje eller fjerde studieår. Andre yrkesgrupper enn førskolelærere og lærere kan også ha nytte av studiet. Søkere med annen utdanning vurderes individuelt. Generell studiekompetanse er et minstekrav for opptak. På linje med norsk som andrespråk kan FLABS I utgjøre en del av grunnlaget for opptak til mastergrad i Flerkulturell og utviklingsrettet utdanning ved avdeling for lærerutdanning, Høgskolen i Oslo.

Studiet er organisert rundt to moduler. Modul I består av språklige og språkpedagogiske emner, modul 2 omfatter pedagogiske og samfunnsfaglige emner, samt ulike skolefag i et flerkulturelt perspektiv. Innenfor modulene er studiet bygd opp slik at det består av en felles del for førskolelærere og allmennlærere, og av en profesjonsspesifikk del for de to gruppene. Modul I i FLABS I for allmennlærere er identisk med modul I i Norsk som andrespråk.

Mål

Studiet tar sikte på å gjøre førskolelærere og lærere bedre kvalifisert til å arbeide i en barnehage/skole som har barn/elever med ulik språklig og kulturell bakgrunn. Dette innebærer at studentene skal:

- Utvikle kunnskap om andrespråklæring som gjør dem i stand til å planlegge, gjennomføre og

- Vurdere norskopplæring for språklige minoritets elever etter gjeldende planer og forskrifter for grunnskolen
- Opparbeide forståelse for og evne til å reflektere over hva det vil si å være tospråklig, og hvilke konsekvenser det får for elevens læring, faglige utvikling og for organisering og tilrettelegging av opplæringen
- Tilegne seg kunnskap om norsk innvandrings-, flyktninge- og asylpolitikk, samt innsikt i aktuelle styringsdokumenter for barnehage og skole
- Få forståelse for det kulturelle, språklige og religiøse mangfoldet i dagens Norge, for variasjon i livsbetingelser og kulturelle uttrykksformer
- Lære å skape gode betingelser for, samt tilrettelegge for utvikling av, lek, læring og samhandling i en flerkulturell barnehage/skole
- Tilegne seg begreper som anvendes til å definere og analysere flerkulturelle og flerspråklige situasjoner
- Utvikle forståelse for de utfordringer og de ressurser ulike kulturelle og språklige barn/elevgrupper representerer for barnehagen/skolen, herunder morsmålets betydning
- Øke sin bevissthet om egne verdier og holdninger, samt fremme gjensidig respekt og toleranse mellom grupper med ulike leveste og arbeide for integrering
- Utvikle evne til å motvirke fordommer og diskriminering og drive holdningsskapende/antirasistisk arbeid
- Utvikle sin evne til å samarbeide med personalet, hjemmene og nærmiljøet

Innhold

Flerkulturelt arbeid i barnehagen / skolen er et tverrfaglig utdanningstilbud som springer ut av aktuelle utfordringer i den norske barnehage- og skolehverdagen. Disse utfordringene, forstått som aktuelle pedagogiske områder, vil bli belyst gjennom følgende hovedtemaer:

Modul 1

- Teorier om tospråklighet og språkinnlæring
- Språket som system, språktypologi, kontrastiv språkbeskrivelse
- Vurdering og kartlegging av språkferdigheter
- Organisering av tospråklig opplæring
- Kultur og språkkontakt
- Skriftspråkstimulering / lese- og skriveopplæring på andrespråket
- Videreutvikling av lese- og skriveferdigheter
- Læremidler i den flerkulturelle barnehagen / skolen
- Styringsdokumenter for arbeid med minoritetsspråklige i skolen/barnehagen (lov, forskrifter, læreplaner med veiledninger)

Modul 2

- Norsk innvandrings-, flyktning- og asylpolitikk
- Styringsdokumenter for arbeid i den flerkulturelle skolen og barnehagen (Lov, forskrifter, læreplaner med veiledninger, rammeplaner)
- Etniske minoriteter i historisk og samfunnsmessig sammenheng
- Kultur, sosialisering og identitet, flerkulturell oppvekst
- Religionsfaglige emner med særlig relevans for arbeid i den flerkulturelle skolen
- Flerkulturell pedagogikk i barnehagen / grunnskolen, herunder grenseoppgang mellom spesialpedagogikk og flerkulturell pedagogikk.
- Lek, læring og fag i et flerkulturelt og antirasistisk perspektiv
- Tverrkulturell kommunikasjon, lærersamarbeid/personalsamarbeid, samarbeid med hjemmet
- Rasisme, holdninger, fordommer og diskriminering. Holdningsskapende og antirasistisk arbeid.

Organisering og arbeidsmåter

Det vil være varierte arbeidsmåter: forelesninger, diskusjon og erfaringsutveksling og studentframlegg. Arbeidet vil foregå både individuelt og i grupper.

Målet med de ulike arbeidsmåtene er både å få erfaringer med selvstendig faglig og pedagogisk utviklingsarbeid, og å få utviklet kunnskaps- og forståelseshorisonten gjennom refleksjon sammen med andre. Dette er bakgrunnen for at det i studiet er obligatorisk deltakelse de gangene det er praktiske faglige øvelser, samt i oppgaveseminar i start- og slutfasen av arbeidet med semesteroppgaven

IKT

Studentene skal bli fortrolig med høgskolens læringsmiljøsystem (LMS) både til innlevering av arbeider og som informasjons- og kommunikasjonskanal.

Studentmedvirkning

Det er viktig å være klar over at utdanningen i stor grad er basert på at læringen foregår sammen med andre. En slik læreprosess krever samvær og samarbeid over tid. Det forutsettes derfor fra høgskolens side at studenten i hovedsak er til stede i undervisningen og er kjent med stoffet som formidles der. Det er en forutsetning for gjennomføringen av studiet at studentene deltar aktivt i undervisningen, seminarer, prosjekter, foredrag og i evalueringen av studiet. Om arbeidskrav og obligatorisk frammøte se lenger nede.

Likeverd, likestilling og gjensidighet

Det er viktig at førskolelærere og lærere med ulik språklig og kulturell bakgrunn får anledning til å gå sammen i utdannings- og arbeidssituasjoner. Det ligger en vesentlig læringseffekt i at de sammen kan arbeide med faglige og sosiale problemstillinger.

Deltagelse i praktiske øvelser

I studiet inngår det flere undervisningsøkter hvor studentene jobber praktisk/metodisk med ulike fag (praktisk – estetisk prosjekt, matematikk). Disse gangene vil være obligatoriske.

Praksis

For generelle opplysninger om praksis, se egne planer for praksisopplæringen. 3. årsstudentene har totalt 6 ukers praksis i 3. studieår, normalt 2 uker i høstsemesteret og 4 uker i vårsemesteret. For 4. årsstudenter og videreutdanningsstudenter er det en ukes obligatorisk praksis i fag med 30 studiepoeng. Grunnutdanningsstudenter som ikke tidligere har hatt praksis i skolefaget skal ha veiledet praksis av faglærere eller øvingslærere. Videreutdanningsstudenter har ikke krav på veiledet praksis. For videreutdanningsstudenter gis det mulighet for praksis på eget arbeidssted i hele eller deler av perioden, etter avtale med faglærer. Det er i tillegg en observasjonsdag tidlig i modul 1, i forbindelse med emnet språklæring og språkdidaktikk.

Semesteroppgave

I studiet inngår også en større skriftlig oppgave hvor studentene velger en problemstilling innenfor fagfeltet. Oppgaven må knyttes til relevant teori, og kan belyses med eksempler hentet fra praksisfeltet. I tilknytning til oppgaven velges 200 sider selvvalgt pensum.

Arbeidet med semesteroppgaven inngår som en vesentlig del av studiet andre semester. Her skal studentene, under veiledning, arbeide med en selvvalgt problemstilling, hovedsakelig valgt fra fagstoffet i modul 2. Temaet for prosjektoppgaven skal godkjennes av veileder. Prosjektarbeidet utføres i grupper på 2- 4 personer. Omfanget på oppgaven skal være ca. 15 – 30 sider, avhengig av antallet studenter i gruppa. Semesteroppgaven skrives med linjeavstand 1,5 og skriftsstørrelse 12 pkt.

Arbeidsmessig svarer semesteroppgaven til 7 studiepoeng (se videre under vurdering). Det er en forutsetning at studentene benytter seg av veiledning i forbindelse med oppgaven. Arbeidet med semesteroppgaven starter med en felles idémyldring, som en hjelp for å finne fram til aktuelle temaer og problemstillinger. Her er det obligatorisk frammøte. Det er det også ved presentasjonen av oppgavene etter innlevering.

Internasjonalisering

Studieopphold i utlandet i tredje studieår legges normalt i vårsemesteret. Det stilles krav om at studentene skal ha ett av sine faggruppetag på utvekslingsstedet. Studenter i fjerde studieår gis også muligheter til studieopphold utenlands. Alle studenter kan også, etter nærmere retningslinjer, ta sitt praksisopphold i utlandet. Dette kan gjøres i kombinasjon med et studieopphold eller være et rent praksisopphold. I tråd med avdelingens målsetting om studentutveksling, legges det derfor til rette for at studenter som tar FLABS kan ta deler av studiet i utlandet. Utreise legges til Modul 2. Aktuelle studiesteder kan være lærerutdanningsinstitusjoner og barnehager / skoler i land som minoritetsspråklige barn i den norske barnehagen / grunnskolen har tilknytning til.

Vurdering

Arbeidskrav

Retten til å gå opp til eksamen forutsetter godkjente arbeidskrav. Arbeidskrav som ikke er levert/utført innen fastsatt frist blir ikke godkjent, og studenten mister retten til å gå opp til eksamen. Studentene er selv ansvarlige for å holde seg informert om de gjeldende frister. Ved sykdom eller lignende må studenten, innen fristen for innlevering/utføring av arbeidskravet, avtale med faglærer om utsatt frist. Arbeidskrav som er levert/utført innen fristen, men som ikke har blitt godkjent, leveres på nytt til ny frist. Når arbeidskrav som er levert/utført innen fristen ikke blir godkjent, har studenten anledning til minst en og maksimum to nye innleveringer/utførelser. Studenter som har mistet retten til å gå opp til eksamen på grunn av ikke godkjent arbeidskrav, må selv kontakte faglærer for avtale om ny innlevering/utføring av arbeidskravet i neste semester/studieår.

Knyttet til arbeidet med språklæring og språkdidaktikk skal studentene i gruppe observere opplæring i en andrespråkssituasjon i løpet av en skoledag / barnehagedag tidlig i semesteret i modul 1. Som avslutning på denne observasjonen skriver gruppa et refleksjonsnotat på to-tre sider, som vurderes til godkjent / ikke godkjent. Refleksjonsnotatet er grunnlag for videre arbeid med en individuell fagartikkel om språklæring / språkdidaktikk.

Følgende arbeidskrav må være godkjent før studentene kan gå opp til eksamen i Modul 1:

- Observasjon av opplæring i en andrespråkssituasjon (en dag).
- Refleksjonsnotat i gruppe, 2-3 sider.

For 4. årsstudenter og videreutdanningsstudenter inngår i tillegg godkjent praksis, inkludert skriftlig praksisrapport på 2-4 sider, som arbeidskrav som må være godkjent før studenten kan fremstille seg for eksamen i Modul 2.

Frister for innlevering av arbeidskrav vil bli angitt ved studiestart.

Eksamen

Modul 1

- Del 1: Studentene skal skrive en fagartikkel (ca. fire - fem sider) som individuell hjemmeoppgave. Fagartikkelen skal være en videreføring og utdyping av studentens arbeid med språklæring og språkdidaktikk. Veiledning gis i form av skriftlig respons fra faglærer, og studenten har slik mulighet for å omarbeide fagartikkelen før endelig innlevering ved slutten av semesteret. Oppgaven vurderes internt. Det gis gradert karakter.
- Del 2: 4 timers individuell skriftlig eksamen. Det benyttes ekstern sensor på alle, eller et uttrekk av besvarelsene. Det gis gradert karakter.

Eksamen i modul 1 består av to likeverdige deler, fagartikkel og skriftlig eksamen, som til sammen utgjør 15 studiepoeng. Begge delene må være bestått for at studiepoeng blir utløst.

Målform er valgfri. Studenter som ønsker å la modul 1 inngå som del i en videreutdanning i norsk, må sikre at de totalt sett får vurdert kompetanse i begge målformer i sin videreutdanning.

Modul 2

- Del 1: Semesteroppgave i gruppe leveres primo april. Oppgaven vurderes internt. Det gis gradert karakter.
- Del 2: Muntlig individuell eksamen. Det benyttes ekstern sensor på alle eller et uttrekk av besvarelsene. Det gis gradert karakter.

Semesteroppgaven vektes som 40% og muntlig eksamen som 60% . Det gis én samlet gradert karakter for modul 2.

Eksamen i modul 2 består av to deler, semesteroppgave og muntlig eksamen, som til sammen utgjør 15 studiepoeng. Begge delene må være bestått for at studiepoeng blir utløst.

Karakterskala

Det gis bokstavkarakterer med A som beste og E som dårligste karakter på bestått eksamen. F brukes ved ikke bestått eksamen.

Vurderingskriterier for studenter som lar modul 1 inngå som en videreutdanning i norsk

Symbol	Betegnelse	Kvalitativ beskrivelse for eksamen
A	Fremragende	Arbeidet er en fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Det vitner om svært god fagkunnskap, stor grad av selvstendig tenkning og har svært godt språk.
B	Meget godt	Arbeidet er en meget god prestasjon som ligger over gjennomsnittet. Det vitner om meget god fagkunnskap, selvstendig tenkning og har meget godt språk.
C	God	Arbeidet er en gjennomsnittlig prestasjon som har innslag av selvstendig tenkning og er tilfredsstillende når det gjelder fagkunnskap og språk.
D	Nokså godt	Arbeidet er en prestasjon under gjennomsnittet med mangler i fagkunnskap og språk.
E	Tilstrekkelig	Arbeidet har store mangler i fagkunnskap og/eller språk, men tilfredsstiller minimumskravene.
F	Ikke bestått	Arbeidet tilfredsstiller ikke minimumskravene til fagkunnskap eller språk.

Vurderingskriterier for øvrige studenter :

Symbol	Betegnelse	Kvalitativ beskrivelse for eksamen
A	Fremragende	Arbeidet dokumenterer fremragende kunnskaper, særlig god evne til selvstendig bruk av kunnskap og god evne til å fremstille stoffet klart.
B	Meget god	Arbeidet dokumenterer meget gode kunnskaper, meget god evne til selvstendig bruk av kunnskap og god evne til å fremstille stoffet klart.
C	God	Arbeidet dokumenterer gode kunnskaper, god evne til selvstendig bruk av kunnskap og evne til å fremstille stoffet klart.
D	Nokså god	Arbeidet dokumenterer nokså gode kunnskaper og en viss evne til selvstendig bruk av kunnskap.
E	Tilstrekkelig	Arbeidet tilfredsstiller minimumskravene til kunnskap, men studenten viser ingen selvstendig bruk av kunnskap.
F	Ikke bestått	Arbeidet tilfredsstiller ikke minimumskravene til fagkunnskap.

Ny/utsatt eksamen

Ved stryk eller gyldig forfall til eksamen kan studentene gå opp til ny/utsatt prøve i neste semester/studieår. Prøven arrangeres som ved ordinær eksamen. Studenten er selv ansvarlig for å melde seg opp innen fristen.

I modul I betraktes de to eksamensdelene, fagartikkel og skriftlig eksamen, som to deler som kan tas på nytt uavhengig av hverandre, dersom en student stryker i en av de to delene: Ved stryk på skriftlig eksamen i modul I må ikke bestått fagartikkel leveres på nytt ved ny eksamen. Ved stryk på fagartikkel og bestått eksamen i modul I, er det ikke nødvendig å ta skriftlig eksamen på nytt.

Det samme prinsippet gjelder for modul 2: Ved stryk på muntlig eksamen må ikke bestått semesteroppgave leveres på nytt ved ny eksamen. Ved stryk på semesteroppgave og bestått muntlig eksamen, er det ikke nødvendig å ta muntlig eksamen på nytt.

Skikkethetsvurdering

Studentenes arbeid og innsats i faget blir vurdert i henhold til skikkethet.

"Skikkethetsvurderingen skal inngå som en helhetsvurdering av studentenes faglige, pedagogiske og personlige forutsetninger for å kunne fungere som lærer." (jf. forskrift om skikkethetsvurdering i lærerutdanningene, UFD 1999).

Skikkethetsvurderingen gjelder bare for studenter som tar faget som en del av sin grunnutdanning.

Pensum

Modul I

Litteraturliste for allmennlærerstudentene

Pensumomfang: 1000 sider. 800 sider obligatorisk og 200 sider selvvalgt pensum. Av det obligatoriske pensumet er om lag 300 sider knyttet til fellesemnet i faggruppe B.

* = trykt i kompendium som fås kjøpt på studiestedet

- | | |
|---|---|
| Andersen, M.W. (1996). | Sprogets betydning for elevenes læring. I: Matematikk nr. 4 1996, 4s. * |
| Bijvoet, E. (2004). | Ungdomsspråk i flerspråkiga storstadsmiljøer. I: Norskklæren nr. 1 2004, 3 s. * |
| Engen, T.O. og L. A Kulbrandstad (2004): | Tospråklighet og minoritetsundervisning (kap. 5, 8, 9). Sarpsborg: Ad Notam Gyldendal, 106 s. |
| Hvenekilde, A. (red.) (1988): | "Matte på et språk vi forstår". Elevene fra språklige minoriteter og matematikken. Oslo: Cappelen forlag. Et utdrag på 52 s. * |
| Kulbrandstad, L.I. (2003): | <i>Lesing i utvikling. Teoretiske og didaktiske perspektiver.</i> Bergen: Fagbokforlaget, kap. 4, 6, 8, 66 s. |
| Lindberg, I. (2001): | "Samtalet som didaktisk verktøy." I Naucier, K. (red.). <i>Symposium 2000. Ett andraspråksperspektiv på lärande..</i> Stocholm: Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk: Sigma förlag. 20.s. (Boka er utgått fra forlaget, artikkelen finnes i svensk kompendium med samme tittel, som fås kjøpt på studiestedet) |
| Obondo, M.: (1999): | Olika kulturer , olika språksocialisation – konsekvenser för utbildning och social integrering av invandrarbarn. I Axelsson, M. (red.): <i>Tvåspråkiga barn och skolföringång – mångfalden som resurs.</i> Rinkeby Språkforskningsinstitut (21 s.)* |
| Selj, E. m.fl. (2004): | <i>Med språklige minoriteter i klassen. Andrespråklæring og andrespråksundervisning.</i> Oslo: Cappelen Akademisk forlag, s. 20 – 72, 97-124, og s. 216 – 292, 155 s. |
| Hagen, J. E og K. Tenfjord (1999): | <i>Andrespråksundervisning</i> (kap.1, 8 Sarpsborg: Ad Notam /Gyldendal. ISBN 82-417- 106-9. (65 s.). |
| Oppslagsverk: | |
| Golden A. , MacDonald,K., Ryen, E. (1990) | <i>Norsk som fremmedspråk.</i> Grammatikk, Universitetsforlaget |

Det forutsettes at studentene i tillegg setter seg inn i følgende dokumenter:

Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen: L97 generell del, Norsk, Norsk som andrespråk for språklige minoriteter (eget hefte), Morsmål for språklige minoriteter, Tilvalg morsmål fordypning (de to siste i samme hefte)
 Veiledning L97 Tospråklig opplæring for språklige minoriteter i grunnskolen, UFD 2003.
 Opplæringslova m/forskrift. Kap. 24: Opplæring for elever med annen morsmål enn norsk og samisk
 Kartlegging av minoritetsspråklige elevers språkferdigheter. En veiledning for skoleeier, skolens ledelse og lærere i grunnskolen. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Utdanningsavdelingen 2003
<http://fylkesmannen.no> Klikk på Oslo og Akershus
 St.meld. nr. 25 (1998-99) Morsmålsopplæring i grunnskolen
<http://odin.dep.no/repub/96-97/stmeld/25/>
 Likeverdig utdanning i praksis! Strategi for bedre læring og større deltakelse av språklige minoriteter i barnehage, skole og utdanning 2004 –2009, UDF 2003. Innledningen og de avsnittene som omhandler grunnskolen.

St.meld.nr.49 (2003/2004). Mangfold gjennom inkludering og deltakelse. Ansvar og frihet. KRD 2004.

Modul I

Litteraturliste for førskolelærerstudentene

Pensumomfang: 1000 sider, ca. 800 sider obligatorisk og ca. 200 sider selvvalgt

* = trykt i kompendium som fås kjøpt på studiestedet

Det tas forbehold om endring/revidering av pensumlitteraturen. Dette vil bli gjort i samråd med studentene, og skal godkjennes av studieleder.

Felles med ALU-studentene

- | | |
|---|--|
| Andersen, M.W. (1996). | Sprogets betydning for elevenes læring. I: <i>Matematikk</i> nr. 4 1996, 4s. * |
| Bijvoet, E. (2004). | Ungdomsspråk i flerspråklige storstadsmiljøer. I: <i>Norsklæraren</i> nr. 1, 2004, 3 s. * |
| Engen, T.O. og L. A Kulbrandstad (2004) | <i>Tospråkighet og minoritetsundervisning</i> (kap. 5, 8 og 9). Ad Notam Gyldendal (ca. 100 s.) |
| Hvenekilde, A. (red.) (1988): | "Matte på et språk vi forstår". Elevene fra språklige minoriteter og matematikken. Oslo: Cappelen forlag. Et utdrag på 52 s. * |
| Kulbrandstad, L.I. (2003): | <i>Lesing i utvikling. Teoretiske og didaktiske perspektiver</i> . Bergen: Fagbokforlaget, kap. 4 og 6 (47 s.) |
| Lindberg, I. (2001) | Samtalet som didaktisk verktøy. I Naucclér, K. (red.) <i>Symposium 2000. Ett andraspråkperspektiv på lärande</i> . Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk. Stockholm: Sigma Förlag (Boka er utgått fra forlaget, artikkelen finnes i svensk kompendium med samme tittel, som fås kjøpt på studiestedet) (20 S.) |
| Obondo, M.: (1999): | Olika kulturer, olika språksocialisation – konsekvenser för utbildning och social integrering av invandrabarn. I: Axelsson, M. (red.): <i>Tvåspråkiga barn och skolförändring mångfalden som resurs</i> . Rinkeby Språkforskningsinstitut (20 s.) * |

Selj, E. m.fl. (2004):

Med språklige minoriteter i klassen. Andrespråklæring og andrespråksundervisning. Oslo: Cappelen Akademisk forlag, s. 20 – 72, s. 98 – 124 og s. 216 – 292 (ca. 155 s.)

Totalt 406 sider

Spesielt for FLU-studentene **Faglitterært pensum**

Barnehagefolk, særtrykk 2004:

Verden i barnehagen (med artikler fra nr. 4/2002, 1/2003 og 3/2003. Et utvalg artikler (ca. 30 s.)

Hansen-Møllerud, K. og H. Valvatne (2004):

Barn + bøker = sant. I *Fag. Kultur og fellesskap: perspektiver på barnehagens innhold*. Oslo: Utdanningsakademiet, Bedre barnehager skriftserie nr. 1 (8 s.) *

Holmen, Anne (1999):

Sproglig vurdering af tosprogede børn. I *Fokus på tosprogede småbørn*. København: Socialministeriet og Undervisningsministeriet (8 s.) *

Høigård, A. (2002):

Tilbake til gamlemåten? Tendenser i ti nye ABCer. I *Norsklæreren %/02* (7s.) *

Kenner, C. (2000):

Home pages. Literacy links for bilingual children. Oakhill, England: Trentham Books Limited (88 s)

*Lindø, R. (1988):

Eventyrskolen (30 s.)*

Naclér, K. (red.) (2001)

Symposium 2000. Ett andraspråksperspektiv på lärande. Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk. Stockholm: Sigma Förlag. (Boka er utgått fra forlaget, artikkelen finnes i svensk kompendium med samme tittel, som fås kjøpt på studiestedet)
Følgende artikler:

Nilsson, M. og U. Sandemo: Vad händer i klassrummet när barnboksfiguren kliver in? (19 s)

Naclér, K.: Barnboksfiguren betraktad ur ett andraspråksperspektiv på lärande (5 s)

Alleklev, B. og L. Lindvall (2001): Läs- och skrivprojektet Listiga räven – att läsa i skolan och lära för livet (14 s)

Axelsson, M.: Listiga räven ur Cummins' perspektiv (7s)

*Nedberg, A. (2004):

Lese- og skriveopplæring i New Zealand, I *Norsklæreren* 2/2004 (5 s.) *

Valvatne, H. og M. Sandvik (2002):

Barn, språk og kultur. Språkutvikling fram til sjuårsalderen (kap. 5, 6 og 7) Oslo: Cappelen Akademisk (130 s.)

Wong Fillmore, L. (1991): "Language and Cultural Issues in the Early Education of Language Minority Children" i: Kagan, S. L.(eds.): *The Care and Education of America's Young Children: Obstacles and Opportunities*. The 90th Yearbook of the National Society for the Study of Education. Chigago, Illinois (24 s.). *

Aahl, H. (red.) (2000) *Svenskan i tiden – verklighet och visioner*. Stockholm: HLS Förlag. Følgende artikler:
Axelsson, M.: Framgång för alla. Från att inte kunna – till att inte kunna låta bli att läsa (14 s.) *
Benckert, S.: Det var en gång – betydelesen av berättande och bokläsande för barns andraspråkutvecklande i förskolan (13 s.) *

Totalt 392 sider

Tekstpensum:

Eventyr, myter og skjønnlitterære tekster for barn og ungdom (ca. 100 s.)

Modul 2

Felles pensum for førskolelærere og allmennlærere

Omfanget av obligatorisk litteratur utgjør ca. 1000 sider, hvorav ca. 200 sider omfatter selvvalgt litteratur.

Samfunnsfaglige og pedagogiske emner, KRL:

Dahl, Ø. (2001): *Møter mellom mennesker. Interkulturell kommunikasjon* (kap 1, 2, 5 og 6) Gyldendal Akademisk (98s.)

Eriksen. T. H., red. (2003): *Flerkulturell forståelse* (kap. 2, 3 og 4). 2. utgave. Tano Aschehoug. (45s.)

Grande, S. (2001): "Islam i Norge" (2. utg.). I: Sand, T., red: *Flerkulturell virkelighet i skole og samfunn*. Oslo; Cappelen. 18 s.).

Hauge, A.-M. (2004): *Den felleskulturelle skolen*. Universitetsforlaget. Forord, innledning, kap.1, 3, 4 og 8 (91).

Hauge, A. M og Å. Tefre (1999): "Er du helt "noa", ...eller?" I: *Stifinnere. Pedagogikk og psykologi i det flerkulturelle Norge* (s.82- 98) Oslo: Antirasistisk senter (15s)*

Hauge, A. M og Å. Tefre (1994): "Men har dere tenkt på oss? Språklige minoriteter med fokus på seksåringer." I: *BARN* nr.3 (s. 36- 62). (25 s.).*

Hundeide, K. (1988): *Lydighet og selvstendighet. Kulturell mangfoldighet i oppdragelses- og sosialiseringssformål* (s. 46-63). *BARN* nr. 4/1988. (17 s.).*

- Hundeide, K. (1995): Kulturell variasjon og oppdragelse av barn. *Tidsskrift for norsk psykologforening*. Vol. 3nr2, . 8, august 1995. (s.745-754). (9 s.).*
- Hundeide, K. (1999): "Ledet samspill i klasserommet" i: *Samspill i skolen. Samspill foreldre - skolebarn*. Veiledningshefte. Statens trykksaksekspedisjon. (21 s.).*
- Kristjansdottir, B. S. (1995): "Samarbejde med forældre på tværs af sprog og kulturer" I: Arneberg/Ravn, red.: *Mellom hjem og skole. Et spørsmål om makt og tillit* (s.45-61). Oslo: Praxis Forlag. (16s.).*
- Long, L. W. (1992): "Om kulturpendling og kulturpendlere" i: Long Litt Woon, red.: *Fellesskap til besvær. Om nyere innvandring til Norge*. (s.108-119). Oslo: Universitetsforlaget. (11s).*
- Sand, T. (2001) (2. utg.): "Etniske minoriteter i det norske samfunnet" og: "Å leve med to kulturer" i: Sand, T., red: *Flerkulturell virkelighet i skole og samfunn* (kap.1 og 2). Oslo: Cappelen. (36 s.).
- Schultz, J.H. m. fl. (2002) *Ingen ut av rekka går. Tilpasset opplæring for Shaza og Kristian* (s. 13– 41, 90–110 og 153–155). Universitetsforlaget (tot. 55s)
- Sveaass, N. (1995): "Familier i eksil" i: Kristofersen, red.: *Unge flyktninger i Norge. 50 års erfaring*. (s.95-104). Oslo: Kommuneforlaget AS/Redd Barna (10 s.).*
- Sødal, H.K. (red.) (2001): *Religions- og Livssynsdidaktikk* (kap. 5 (s. 103-125), kap. 6 (s. 127-147), kap. 7 (s.149-157), samt fra kap.8 (s.159-179). Høyskoleforlaget. (totalt 74s.).
- Tjølsen, S. (1998): "Trygghet og mestring viktigst for flyktningebarna" i: Dingstad, Pål E., red.: *Samora 3/4-98. Tema: "Migrasjon og Psykisk helse"* (4 s.).*
- Østbergs S. (2003): *Muslim i Norge. Religion og hverdagsliv blant unge pakistanere i Norge*. Universitetsforlaget. Oslo. 200s
- Øzerk, K.: (2001) "Fordommer og nyrasisme" (kap. 5) i: Sand, T, red: *Flerkulturell virkelighet i skole og samfunn*. Oslo: Cappelen. (22s).
- Matematiske emner:**
- Fischer, K. (1996): Fagsprogsbarrierer – belyst ud fra faget matematikk. I: *Matematikk* nr. 4, 5s.*
- Hartz, V. (1996). Ind i folkeskolen – samtale med en iransk pige. I: *Matematikk* nr. 4, 2 s.*
- Solem, I.H. og Reikerås E. (2001). "Kart og hytte – se og lytte". I: Solem og Reikerås: *Det*

Det forutsettes at studentene i tillegg setter seg inn i følgende dokumenter:

- (NOU 1995: 12 *Opplæring i et flerkulturelt Norge*)
- St.meld. nr. 17 (2000-2001) *Om flyktningepolitikken*.
- Rammeplan for barnehagen, Q-0903 (for førskolelærere)
- *Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen*, inkludert Norsk som andrespråk for språklige minoriteter (eget hefte), morsmål for språklige minoriteter, Tilvalg morsmål fordypning (de to siste i samme hefte). KRL-planen gjelder ikke lenger, se neste dokument.
- *Kristendoms-, religions- og livssynskunnskap*. Læringscenteret 2002. Denne boken gjelder som KRL-plan nå (inntil den nye planen, som er på høring, trer i kraft). Her finnes både læreplan, læreplanveiledning, informasjon til foreldre og fritaksskjemaer.
- *Veiledning L97: Tospråklig opplæring for språklige minoriteter i grunnskolen* (UFD læringscenteret 2003).
- *Kartlegging av minoritetsspråklige elevers språkferdigheter. En veiledning for skoleeier, skolens ledelse og lærere i grunnskolen*. Fylkesmannen i Oslo og Akershus Utdanningsavdelingen 2003:
- St.meld. nr. 17 (1996-97) *Om innvandring og det flerkulturelle Norge*.
- St.meld. nr. 25 (1998-99) *Morsmålsopplæring i grunnskolen*
- Opplæringslova m/forskrift. Kap. 24: *Opplæring for elever med annen morsmål enn norsk og samisk*.
- St.m. nr.49 (2003-2004) *Mangfold gjennom inkludering og deltakelse*.
- Utdannings- og forskningsdepartement: *Strategiplan. Likeverdig utdanning i praksis. Strategi for bedre læring og større deltakelse av språklige minoriteter i barnehage, skole og utdanning 2004-2009*

I tillegg skal alle studentene legge opp ca. 400 sider selvvalgt pensum.**Særpensum for førskolelærere****Pedagogiske/samfunnsfaglige emner :**

Mjelve, A.Ø. (1994):

Antirasistisk arbeid i barnehagen.

Barne- og familiedepartementet Q-0858. (40 s.).

Ronstrøm, O. m. fl. (1998):

*Det här är et svenskt dagis. Et etnologisk studieav**dagiskulturen och kulturmöten i Norra Botkyrka.**Mångkulturelt Centrum* (145 s.)

Tefre, Å. m.fl. (1996):

*Tospråklige assistenters funksjon, rolle og**kvalifikasjonsbehov. Om språklige minoritetsbarns**muligheter for å utvikle kommunikativ kompetanse**på morsmål og norsk* (s. 3–34 + kap. 11) Kolon

1997 nr.1, HiO-notat 1997 nr.9 (49 s.)

Særpensum for allmennlærere**Pedagogiske/samfunnsfaglige emner :**

Germundsson, O.E. (2000):

*Du er verdifull! Flerkulturell pedagogikk i praksis.**"Prosjekt leksehjelp i Oslo indre Øst"* (s. 20-22)og del III *"Leksehjelp som sosialpedagogisk**verktøy"* (s. 123-180). Tano Aschehoug. (59 s.).

- Grande, S. (2001):
Oslo og Akershus. (18s.).
- Hauge, A.M. (2004)
Universitetsforlaget. Kap. (60 s)
- Naguib, N. (1992):
"Ønsket om et fotfeste" i: Kristofersen, Ove, red.: *Unge Flyktninger i Norge*. Oslo: Kommuneforlaget. ISBN 85-518-3369-8. (6 s.). *
- Solberg, O. (1992):
"Språket er nøkkelen" i: Long, Litt Woon, red.: *Fellesskap til besvær?* Oslo: Universitetsforlaget. ISBN 82-00-02949-2. (19 s.).
- Stålsett, U 1997
"Kommunikasjon i flerkulturelle sammenhenger" i: Sand, Therese: (red): *Flerkulturell virkelighet i skole og samfunn*. Cappelen Oslo. ISBN 82-456-0404-6. (16 s.).
- Øzerk, K.: (2001)
"Forholdet mellom språklig utvikling, erfaringsmessig utvikling og skolefaglig utvikling." (kap.8) I: Sand, T. red: *Flerkulturell virkelighet i skole og samfunn*. Oslo: Cappelen. (22s).

Pluss ca 30s. matematikk

* = Disse artiklene trykkes opp i eget kompendium

Det tas forbehold om endring/revidering i pensumlitteraturen. Dette vil bli gjort i samråd med studentene, og under forutsetning av at studieleder vil godkjenne disse endringene.